

הרוצה להיות חסיד לשיטת רבי יהודה:

1. **בבא קמא ל ע"א** : אמר רב יהודה, האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין, רבא אמר מילי דאבות, ואמרי לה מילי דברכות
2. **תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף קב עמוד א**
כי לא אמרינן אין סדר למשנה - בחדא מסכתא, אבל בתרי מסכתות אמרינן. ורב יוסף? כולה נזיקין חדא מסכתא היא
3. **תוספות יום טוב מסכת בבא קמא הקדמה:**
בבא קמא ממסכת נזיקין מסכת הראשונה מזה הסדר קרוי נזיקין וכוללת ג' חלקים ונקראין בבא קמא בבא מציעא בבא בתרא ומס' כלים שבתוספתא חלוקה ג"כ לשלש בבות וז"ל הרמב"ם חלק המסכת הראשונה לשלשה חלקים והתחיל בבא קמא וענינה לדבר על נזיקין [וההמנע מהם] וכגון שור ובור והבער ודין החובל ואין שופט רשאי להקדים דבר קודם שיסיר ההיזק מבני אדם. ומפני זה הקדים אותה בראשונה על שאר הדינים ע"כ. ואעפ"י דבפרק הגוזל עצים דף ק"ב פליגי רב הונא ורב יוסף דרב הונא ס"ל כולה נזיקין לאו חדא מסכתא היא ורב יוסף ס"ל כולה חדא מס' [היא] ולפי דרך פסקי הלכות אין הלכה כרב יוסף לגבי רב הונא דאין הלכה כבתראי אלא מאביי ורבא ואילך, וה"נ איכא בינייהו לענין דינין בסתם ואחר כך מחלוקת ואהא קא מפלגי והתוספות בריש ב"מ וריש ב"ב לא הכריעו מ"מ סובר הרמב"ם דהלכה כרב יוסף משום דמסתברא כוותיה מדקרי להו רבינו הקדוש קמא מציעא ובתרא ש"מ דשייכי אהדדי וחלקי חדא מסכתא הן, לפיכך בדרך הרמב"ם נדרוך גם בזה:

נשאר לבאר מלת בבא, ואומר כי ביאורו פתח בתרגום אסתר בפסוק ותאמר לו זרש אשתו ובגמרא נדרים ספ"ט (ס"ו): א"ל תברי יתהון על רישא דבבא והרבה מן המחברים שמחלקים שערי ספריהן וקורין לכל חלק בשם פתח [או שער] ומה מאד יצדק שם פתח למשנה לפי ששערי דיני התורה סגורין הם מבוא, ותורה שבעל פה שהיא המשנה היא פותחת אותם וזה השער לה' צדיקים יבואו בו:

4. **מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא קמא דף ל עמוד א**
מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין כו'. יראה כי חסיד נאמר על מי שעושה מעשיו על צד היותר טוב כמאמרם פ"ק דע"ז במעלות הטוב עשרה דברים זהירות מביאה לידי זריזות כו' וחשיב למעלה עליונה חסידות מביאה לידי רוח הקודש ולפי שיש לאדם במעשיו הטובות ג' חלקים דהיינו טוב לשמים. וטוב לבריות. וטוב לעצמו. קאמר רב יהודה מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין דאז יכול לתקן מעשיו שיהיה טוב לבריות ורבא קאמר דלקיים מילי דאבות דאז יתקן מעשיו שיהיה טוב לעצמו במדות ואמרי לה דלקיים מילי דברכות דאז יתקן שיהיה טוב לשמים וכל אחד מהני אמוראי נקט כל א' מהני ג' מיני חלוקים במעשים טובים של אדם וק"ל:
5. **מהר"ל, דרך חיים על אבות הקדמה ומבוא**
.. ופירוש זה כי שלימות האדם הוא בשלשה פנים שאין האחד כמו השני. כי צריך האדם שיהיה שלם עם זולתו מבני אדם, וצריך שיהיה שלם בעצמו עד שהוא בריה שלימה וצריך שיהיה שלם עם בוראו דהיינו בדבר שמגיע לבוראו, ואלו ג' שלימות כוללים הכל ..
וסבר רב יהודה מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין שלא יגרום היזק לזולתו מבני אדם, וזהו עיקר החסידות כאשר זולתו לא ימצא היזק ממנו, שאם אין מקיים דבר זה וגורם לזולתו היזק, אין ראוי שיהיה נקרא חסיד ולכך מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין, ולא אמר שיגמול חסדים ויתן צדקה שודאי ראוי לעשות הטוב לזולתו, ואין זה מורה על חסידות יתירה, אבל כאשר נזהר במילי דנזיקין אף אם אין עושה בידים כלל רק שנוהר שלא יגיע היזק ורע לזולתו בגרמתו על ידי שלא נזהר בהיזק זה חסיד גמור.

ולרבא דאמר לקיים מילי דאבות כלומר שעיקר החסידות הוא בזה כאשר הוא איש שלם בעצמו והמדות הטובות הם שלימות עצמו, וסבר רבא כי יותר ראוי שיקרא חסיד כאשר הוא שלם בעצמו דבר שמגיע לעצמו והוא עיקר יותר לחסידות, ולאמרי לה לקיים מילי דברכות הוא השלימות השלישי שהוא שלם עם בוראו לברך את שמו ית' על כל דבר ודבר ואין שם שמים מסולק ..
ואפשר כי אין כאן מחלוקת כלל ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, כי האדם אינו יושלם עד

שהוא חסיד גמור בג' דברים אלו שמשלימים האדם עם בוראו ועם זולתו מבני אדם ויהיה שלם בעצמו גם כן ואז הוא שלם לגמרי. ועם כי יש בזה עוד דבר מופלג בחכמה מוכח על הפירוש שאמרנו, כי האדם יש בו ג' חלקים הגוף והנפש והשכל, לרב יהודה החסידות הוא שיהיה שלם בנפשו, וזה כי שמירת הנזיקין שלא יעשה דבר רע כי הנזיקין הם רעים לגמרי כי אין דבר טוב ודבר הנאה יש בנזיקין, ולא כמו שאר חטאים אשר יש לאדם הנאה בהם אבל הנזיקין שהם נזק אין לאדם שום טובה והנאה בהם, ואם אינו נזהר בנזיקין כלל ועושה היזק בידים לחבירו זהו נפש רע כדכתיב (משלי כ"א) נפש רע אוותה רע ור"ל כי מי שהוא רע בעצמו נפשו מתאוה לדבר שהוא רע בעצמו אף כי אין לו שום הנאה בזה, רק בשביל שהוא רע הוא נמשך אל הרע בטבע, והמרחיק אי"ע מן הנזיקין מורה שנפשו מסולק מן הרע לגמרי עד ששמירה מנזיקין ביותר שמרחיק עצמו מן הרע דבר שאין הנאה ותועלת בו מורה על שלימות נפשו שאינו נפש רע, וזה שאמר שיזהר במילי דנזיקין, אבל דבר שיש לו הנאה בו בוודאי דבר זה הוא מחמת יצרו שבגופו שהוא מתאוה לתאוות ולהנאותו מחמת חומרו הרע, כמו שהם כל מדות הטובות ומדות הרעות שיש לאדם הנאה מהם וכל זה מתיחס אל הגוף, אבל דבר שאין לו הנאה כמו הנזיקין שאין בהם הנאה כלל אינו אלא נפש רעה בעצמו כאשר יעשה היזק לזולתו לפיכך אמר שיזהר במילי דנזיקין ודבר זה הוא מבואר. ולרבה מילי דאבות שהם דברי מוסר המייסרים את הגוף של אדם כמו שהתבאר למעלה כי זהו ענין המוסר.. ולאכא דאמרי מילי דברכות דבר זה הוא מצד השכל אשר הוא מבוקש לה ותדבק בו יתברך נותן ברכה אליו על הכל וזהו הדביקות בו יתברך, אשר הדביקות בו יתברך הוא בקשת השכל כמו שיתבאר הרבה, וכאשר האדם הוא נותן ברכה על הכל השכל שלו מבקש הדביקות בו ולכן הוא נותן ברכה אליו תמיד..

6. משך חכמה דברים פרשת ואתחנן פרק ו

בכל לבבך וכו'. האי מאן דבעי למיהוי חסידא - לקיים מילי דברכות (בבא קמא ל, א). זה הדבקות וההכרה שהכל בא מן השם וההודאה אליו, וזה "בכל לבבך" - על השכליות. ואמרי לה, לקיים מילי דאבות (בבא קמא שם), זה מידות ותכונות הנפש, וזה "בכל נפשך". ואמרי לה, לקיים מילי דנזיקין (בבא קמא שם), כי האדם מדיני בטבע, ואוהב הקיבוץ לרוב חסרונו. וכבר נתעורר בן זומא (ברכות נח, א) בראותו אוכלוסא (על גבי מעלה בהר הבית אמר: ברוך חכם הרזים, וברוך שברא כל אלה לשמשני. הוא היה אומר): כמה יגיעות יגע (אדם הראשון עד שמצא פת לאכול - חרש זרע קצר ועמר ודש וזרה וברר וטחן והרקיד ולש ואפה - ואח"כ אכל, ואני משכים ומוצא כל אלה מתוקנים לפני, עכ"ל). ואינו דומה לבעל חי שלבושו וביתו עמו. וחכם הרזים שמשלם בדיעה ובחכמה על ידי חינוך זולתו. לכן (שבת לא, א) מה דעלך סני - מה שאתה רוצה מזולתך תועלויות ולא רע - כן את לזולתך. וזה "ובכל מאודך", עם מה שיש לך יתרון על כל בעלי החיים, וזה מילי דנזיקין:

ובכל מאודך. (ר' עקיבא אומר, אם נאמר "בכל נפשך", קו"ח "בכל מאדך"! אלא) בכל מידה (ומידה שהוא מודד לך, בין במידת הטוב) בין במידת הפורענות... (וכן איוב הוא אומר, "ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך" - ספרי פיסקא לב). הפירוש, ד"מאוד" הוא הנוסף, וזה היתרון להאדם על הבעל חי, הוא שהאדם מסכן עצמו וסובל דברים המזיקים לגופו, כמו קור וחום וטלטול דרכים, ועובר ארחות ימים, בשביל תועלויות העתיד. לא כן הבעל חי, הוא מתרחק ממה שנגד טבעו, בלא ציפיה על הטוב העתיד. לכן ציונו לאהוב את השי"ת בזה היתרון, בזו ההרגשה שיתירה באדם, שאפילו הוא מעניש, ירגיש האדם שהכל לטוב העתיד, או למחילת עון, או לזכך החומר וכדומה שאר דברים הנסתרים אל ההשגחה. או יתכן על פי דברי רבינו במורה שההשגחה פרטיית אינה רק במדברים, ובבעלי חיים - מיניית, לא פרטית. וזה שאמר שנאהוב אותו "מאוד" - ביתרון שאתה מושגח בפרטיות, ומכה אותך בדברים אשר לא לפי הטבע, וזה רק כאב לבן, וכמו שאמר הכתוב (משלי יג, כד) ("חוסך שבטו שונא בנו) ואוהבו שחרו מוסר".

7. רש"ר הירש, ויקרא י"ט (מתנות עניים):

..והבסיס החברתי כולל בקבוצה אחת - את הדינים ה"פולחניים" של שלמים ופיגול. שכן בחיי ישראל הנישאים בידי ה' אין ניגוד בין "דתי" לחברתי. אף אין הם חלקים שונים הסדורים זה בצד זה - של כלל אחד נעלה יותר; אלא הם קשורים זה לזה באחדות אורגנית - כשורש וגזע, כפרח ופרי. היהדות אומרת: "אוהב את המקום ואוהב את הבריות" (אבות ו, א); שכן אהבת ה' כוללת את האהבה לבריותיו. היסוד של שמחת השלמים של אושרנו - הוא גם יסוד חובתנו לאושר זולתנו.

8. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד א

אמר ריש לקיש: מאי דכתיב דוהיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמת ודעת וגו' - אמונת - זה סדר זרעים, עתיך - זה סדר מועד, חסן - זה סדר נשים, ישועות - זה סדר נזיקין.. אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו: נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר?

רש"י, שם:

סדר נזיקין - מושיעין, מזהיר לפרוש מהיזק ומהתחייב ממון.

9.

עין אי"ה, "ישועות, זה מדר נזיקין"

כאשר נתבונן ברוב הפגעים הבאים לאדם בפרט ולחברה האנושית בכללה, נמצא שצד המכריע שבהם בא מפני שליטת האדם באדם לרע לו. שאם היו כל בני אדם מבינים שההצלחה האמיתית אפילו בחיי ההוה תבא לכל פרט רק בהשתדלות ל'טובת הכלל, שמתפתח והולך לפי ריבוי המעשים הטובים הנעשים בהמון להטיב את המצב הפרטי של זולתו, ועל אחת כמה וכמה שלא לגרום לו מועקה והכבדה בעול החיים, היו החיים הולכים ומתעלים בכל פרטיהם, וכמו שיהיה לעתיד לבא כשתמלא הארץ דעה את ד'. אמנם מה הוא הדרך המביא אל עומק ההכרה של הצדק הכללי, הנה כל דרכי התורה והיושר הם מביאים לו ומכשירים אותו. אבל המשפט המיוסד ע"פ "תורת ד' תמימה" שפרטיה משולבים לכללה הגדול, הוא אוצר בקרבו את יסוד הישועה הגדולה הכוללת ישועות רבות למין האנושי ולכל היצור כולו. ההדרכה המעשית שבמשפטי תורת אמת הנובעים מעצת ד' העליונה, היא משפעת את כח הישועה הכללית היותר גדולה על כל פרט ופרט שבחיים. שכפי הגברת שליטת כח המשפט האלהי כן יקטן כח הרשע, האון והתרמית. וכפי מיעוט כחו בפועל כן הוא מתמעט מן הלב מעט מעט, ותחתיו נכנסים רגשי המוסר הצדק והיושר. והם אינם נבדלים רק ברצון ונטית רגש לבד, כ"א ע"י כח המשפט הם בפועל עומדים בחיים, מנהיגים אותו ושולטים עליו, ע"כ הם פועלים הישועות הרבות הנובעות ממעני הישועה. ובאשר כל אלה הם יסוד תורת נזיקין לכל פרטיהם, ע"כ ישועות, זה סדר נזיקין.

א. ישועות זה סדר נזיקין, מתוך: פתיחות למסכתות בבא קמא וסנהדרין, הרב א"י הכהן קוק, תחומין ז, 273:

1. תלמוד תורה מונע היזקים

"ישועות - זה סדר נזיקין" (שבת לא, א) - סדר משנה זה עניינו הוא יחסי הבריות, וחובת השמירה הנחוצה שלא לגרום נזק למישהו ולמשהו, וכמו שכתבו התוס' בבבא-קמא (כג, א, ד"ה וליחייב): "דיותר יש לאדם ליזהר עצמו שלא יזיק אחרים משלא יוזק", ומתוך כך הלימוד בסדר זה הוא המביא ישועה לעולם. הלימוד והעיון כאן הוא ודאי "תלמוד המביא לידי מעשה". הוא מביא למעשי ישועה יום יומיים, בהקדמת דרגות שונות של שמירה לסוגים שונים של נזקים אפשריים. וכיוצא בזה - קביעת דרגות השמירה וחובותיהם מונעות מריבות בין אדם לחבירו, הואיל ותלמודם מחדיר בהם מראש את זכויותיהם וחובותיהם, וכך מתרבה השלום בעולם.

10. א. דוקוב, לברכה ולא לקללה: תורה של חברת שפע, 160-161:

הגמרא במסכת שבת מפרטת את השאלות החשובות באמת שנשאלות בסוף חייו של אדם, כשהשאלה הראשונה היא: "נשאת ונתת באמונה?" בספר ערוך השולחן מבואר שאין הכוונה רק שלא לגנוב או לרמות, שאלו הם איסורים גמורים. כוונת השאלה היא לשמור על יושרה בכל ההתנהלות העסקית.. רכיב ראשון בבניית היחס הנכון לממון הוא אי הרצון העמוק שמישהו שלא שלי יהיה ברשותי. זה פוגע בזולת וגם משחית אותי. רכיב שני הוא בניית אתיקה מקצועית שמבוססת על אמון ואמונה. לשאת ולתת באמונה הוא תנאי קיומי אישי למניעת ההשחתה הפנימית. מי שגורם עול במסחר פוגע קודם כל בעצמו. גרימת העול היא השתעבדות אל הרע ואל ערלת הלב, והשתעבדות אל המרדף אחר הממון. גורם העול הוא עבד מוחלט לתאוותיו ולעסקיו. תמורת תוספת הממון הוא מוכר את עצמו. עשיית הישר והטוב היא קודם כל חירות אשית.

סיכום וחיזוק:

11. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קעה עמוד ב

ואמר רבי ישמעאל: הרוצה שיחכים - יעסוק בדיני ממונות, שאין לך מקצוע בתורה יותר מהן, והן כמעין הנובע, והרוצה שיעסוק בדיני ממונות - ישמש את שמעון בן ננס

12. אורות התשובה יג ה:

דרך התשובה היותר מקורית וטובה, הנובעת מאור התורה בעולם, היא השנון בחלק דיני ממונות וכל המשפטים שבין אדם לחברו הכלולים אצלנו בלמוד "חשן משפט", בכל הבקיות הגירסאית היותר בהירה וכל החרירות הישרה והרחבה היותר אפשרית. היא מתקנת את כל מכשולי הלב שבחיים ומעמידה את הצדק האלקי על בסיסו הנאמן ונוטלת את מחץ הספק והנבוכה מתוך הנשמה, ע"י מה שמאירה היא באורה הבהיר את דרך החיים המעשיים. אמנם צריך תמיד להכשיר את הלב ואת המח ע"י יתר חלקי התורה, וביחוד ע"י השפעה מוסרית ועיונית חזקה ורחבה, בטל האור של ההגיונות הפנימיים שבהכרות האלקיות האצילות, כדי שתהיה הנשמה מוכשרת להתדבק יפה בצדק האלקי שבחלק המשפטי של תורת החיים, ואז יבא לה מקצת זה כשמן בעצמותיה לרוממה ולשגבה.

כשחפץ אל הצדק המוחלט התיאורי בצורתו האצילית מתגבר הרבה בנשמת האדם, על ידי טהר נפשו במדות טובות ומעשים טובים, ותשובה גמורה מאהבה, פורצת היא התשוקה העליונה הזאת ובוקעת את כל האוירים הרוחניים, ודוחקת את עצמה עד למטה לארץ, ודורשת בחזקה את תפקידה להריץ בארץ משפט. ומזה נולדת חבה חמימה מאד לעיון ולשנון של עמקי ההלכות שבין אדם לחברו, והמקצוע היותר גדול שבתורה, שהוא דיני ממונות, הולך ומתרחב, מתחזק ומתלבן, ועמו כל המקצועות של ההלכות המעשיות. וכיון שהצורה הרוחנית של הצדק האלקי מתגלמת בחיי המעשה הרי היא מוסיפה עז, והנשמה מתחזקת עוד יותר, וההארה הרוחנית שלה מתבררת עוד במעלה יותר עליונה.

13. ויקרא רבה (וילנא) פרשת מצורע פרשה יט

ר' חנין דציפורין פתר קרא בתלולית זו של עפר מי שטפש מהו אומר מי יכול לקצות את זו מי שפקח מהו אומר הריני קוצץ שתי משפלות היום שתי משפלות למחר עד שאני קוצץ את כולה כך מי שטיפש אומר מי יכול ללמוד את התורה נזיקין לי פרקים כלים לי פרקים מי שפיקח מהו אומר הריני שונה שני הלכות היום שני הלכות למחר עד שאני שונה את כל התורה כולה

14. משנה מסכת אבות פרק ב, יב: רבי יוסי אומר יהי ממון חברך חביב עליך כשלך והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך וכל מעשיך יהיו לשם שמים :